

ANTIPASIBOAREN LEKUA ORAIKO ZUBERERAN

B. Coyos

I. SARRERA

Ikerlan honetan erakutsi nahi dut pixka bat zein diren *ibilbide diatetiko-ak* oraiko zubereran, bereziki pasibo eta antipasiboak deituko ditudanak, eta batez ere nola erabiltzen diren testu ahozkoetan, bai eta ere idazkietan. Prefosta emaitzen ekarpenak zuhurki neurtuak izan behar dira zeren testu hanitx ez baitut ikertu ; bainan halerik ere uste dut interesgarriak eta baliosak direla. Lehen zatian gramatikazko xehetasun batzuk aurkeztuko ditut laburzki: zer den ibilbide diatetiko bat nire ikusmoldearen arabera, zertako ibilbide pasibo eta antipasiboak onartzen ahal diren euskararen deskribapen batean, etab.

Bere *Grammaire basque* delakoaren 486. lerroaldean hauxe da Lafitte kalonjeak erraten duena egitura antipasiboei buruz: «Dans la langue actuelle, le participe passé employé adjectivement a d'ordinaire un sens intransitif ou passif... Dans les textes anciens, le sens actif n'était pas rare... Actuellement, il reste des vestiges de cet état de choses », (226. orr.). Ondotik antipasiboaren adibide batzuk ematen ditu. Urrunago, 342. orrialdetik 344. orrialdera, erraten du: «Il n'y a pas plus en basque qu'en français de conjugaison passive particulière». Hori erran ondoan, Lafittek *maitte* aditzaren egitura pasiboen taula oso bat ematen du, *maitatua izan* deitua.

Ikus dezagun bi egituren egoera zubereran.

II. GRAMATIKAZKO XEHETASUN BATZUK

II. 1. *-ik* eta *-a* atzizkiei buruz :

Laburzki erranen dugu **izenondoak** kalitate bat adierazten duela, eta alderantziz, aditzak, eta beraz **partizipioak** ere bai, jokabide bat adierazten duela. Zubereran partizipioak *-ik* atzizkia har dezake, aspektu marka bat da. Izenondoak, aldiz, *-a* atzizkia hartzen du. *-a* atzizkia partizipioari lotua onartua da baina ez da enplegatzen. Ikertu ditudan idazleen testuetan Davant-ek baizik ez du erabiltzen *-a* atzizkia partizipioarekin (*Xiberoko makia trajeria*, 2001). So egin diezaiegun II.3 zerrendako bi adibideei :

(1b') ...*ardiak artzainek bazter utziak* (Davant 40. orr.).

(2a^m) ...*gure lana da hasia* (Davant 86. orr.).

Ikertu ditudan ahozko testuetan hori ez da sekula gertatzen. Izen sintagman *-ik* atzizkia erabilia da ezezko perpausetan eta beste perpaus batzuetan, testuinguru horretan **partitiboa** deitzen da. *-ik* atzizkia erabilia da aditzarekin ere, baina perfektuaren adierarekin eta beti aspektu burutuari dagokion atzizkiaren ondoan, **perfektua** deitzen dugu.

Erran nahi du egitura pasibo eta antipasiboetan bi aspektu atzizki ditugula perfektuaren marka duten partizipioekin, (1a) adibidean bezala :

(1a) *Apaltürrik bere beläünetan...* (Casenave- Harigile, *Basabürüko ipuinak*, 16. orr.).

Apal-tü (aspektu burutua) gehi *-rik* (aspektu perfektua). Hori ontsa eza-guna da.

Beraz, erraten ahal dugu: «partizipioa, aditz adjetibo bat besterik ez da», Euskaltzaindiaren *Euskal gramatika* bezala (*Lehen urratsak I*, 164. orr.). Baina ez dugu ahantzi behar izenondoaren eta partizipioaren semantikazko ekarpenak berak ez direla, eta atzizkien tankera desberdina dela zubereran eta besteetan, *-ik* alde batetik, *-a* bestean.

II. 2. Egitura pasibo eta antipasiborik badea? – Ibilbide diatetikoak

Orai ere ez naiz luze izanen. Hasteko aipa dezagun Euskaltzaindiaren *Euskal gramatika Lehen urratsak-I* (222. orr.): «Hizkuntza aunitzen sintaxiaren ardatza nominatibo-akusatibo sisteman oinarritzen da... esan daiteke euskararen sistemaren ardatza absolutu-ergatiboa dela... eta zenbait fenomeno,

hala nola aktiboa eta pasiboa kontrajartzea, sistema batean gertatuko dela, baina ez bestean. Euskaraz ez dugu *diatesi*-rik (erderetako *pasiboa*)». Nik ez nuen hori erranen. Euskararen sistemaren ardatza absolutu-ergatiboa balinbada, egitura antipasiboa ediren dezakegu. Eta hori da gertatzen dena ikusiko dugun bezala. Horrek ez du erran nahi egiazko egitura pasiboak direla, grekeran bezala adibidez, baina egitura pasibo eta antipasiboei darraizkien ibilbideak badirela aztertzen dudan euskalkian, zubereran. Eta hori ez da harrigarria. Euskalarietarik batzuek hori aipatu eta deskribitu dute; Georges Rebuschi-k (1979) bereziki bizkaiera ikertu zuenean adibide antipasibo batzuek eman zituen eta haintzat hartu zituen.

Erran behar dut nire gaurko gogoia ez dela euskararen sintaxiaren zehaztatzea edo ikusmolde tipologiko bat ematea, baina guti gora behera ikustea zein eta zenbat diren diatesi ibilbideak oraiko zubereran, eta zein diren haien egitura motak eta haien maiztasuna. *Ibilbide diatetiko* erran-molde hori Bernard Pottier-i jesaten diot, frantsesez «parcours diathétique» erraten baitu (ikus, *Sémantique générale*, 134tik-153ra). **Jasale** eta **egile** batekilanko jokabide bat har dezagun: jokabide hori jasalearenganik egilearenganat ikuskatzen ahal da, orduan ibilbide pasiboa deituko dut; edo egilearenganik jasalearenganakoia izan daiteke, eta hau ibilbide aktiboa edo antipasiboa deituko dut; jasalearenganikakoa ere izan daiteke egilea aipatu gabe, edo egilearenganikakoa jasalea aipatu gabe. Horiek dira ibilbide diatetikoak deitzen direnak. Egitura horiek aditz iragankor baten beharra badute, baina ibilbide pasibo eta antipasiboekin aditza iragangaitz bilakatzen da. II.1 zatian erran dudan bezala, aspektu perfektuaren atzizkia aspektu burutuarekilanko aditzari lotzen zaio.

Artikulu honetan ez ditut aipatuko ibilbide pasibo eta antipasiboak baik. *Le parler basque souletin des Arbailles* liburuan ibilbide diatetiko desberdinak oraiko zubereran ikertu nituen, ikus 9. atala.

Euskaltzaindiaren *Euskal gramatika*n hau ere irakurtzen ahal dugu: «euskal literaturan instrumentala erabiliaz ere ageri dela *egilea* behin baino sarriagotan. (...) *Pseudopasibo* dei genitzake», 227. orr. Ikertu ditudan testuetan oharatu dut **ergatibo kasua** instrumentala baino maizago erabiltzen dela :

(1b^o) *Sartzen zen harro harroa... ülünak atzamanik* (Quéheille 59. orr.)

Azpimarratu nahi dut ere aztertu ditudan zuberotar testu idatzi edo ahozkoak itzulpenak ez direla. Behin *-ganik* kasua ere ediren dut egilea erakusteko; beste aldi batez, *-ri esker* posposizioa :

(2b^o) *...nola ohoratürrik izan den Uthurburu Barkoxtarren ganik* (Quéheille 95. orr.).

(2b^m) *Denen lan honari esker libratürrik da Pettarra* (Davant 126. orr.).

Subjektu eta objektu gramatikazko nozioak ez ditugu hemen erabiliko, ez baita gure kezka. Egile eta jasale semantikazko nozio orokorrak erabiliko ditugu xehetasunetan sartu gabe.

Xehetasun orokor horiekin bukatzeko erran behar dut *izan* kopulan tem-pusa, modua, pertsona (lehen pertsona adibide honetan : (2 a') *Salaturik izan beniz...* (Davant 112. orr.) eta noiztenka forma alokutiboa ere agertzen direla. Casenave-Harigilek *egon* aditza ere erabiltzen du *izan* kopularen orde baina *izan* kopula baino gutiago. Ikus 2 a: *elürra zapatürrik zegon* (Casenave 46. orr.)¹.

II. 3. Egitura mota desberdinak

So egin diezaiegun orai edireiten ahal diren egitura mota desberdinei. Egitura desberdinak irizpide sinpleen arabera sailkatuko ditugu, egitura akti-boak bazterrean utziko ditugula jakinez. Alde batetik izen sintagmaren bar-nean diren partizipioak, erran nahi du kopularik gabe diren aditz forma per-fektuak ikusiko ditugu, eta bestalde kopularekin erabiltzen diren aditz forma perfektuak. Begi emanen dugu ber denboran egilea eta / edo jasalea izen edo izenordain batez markatuak direneta.

So egin diezaiegun orai adibideei.

1. Pasiboa kopula gabe :

Egilerik gabe :

(1a) *Apaltürrik bere belaiñetan...* (Casenave 16. orr.)

(1a') *Gaztaina zonbaitekin goizean goizik bildürrik* (Quéheille 7. orr.)

Egilearekin :

(1b) *...gütün bat semeak igorrik* (Quéheille 73. orr.)

(1b') *...ardiak artzainek bazter utziak* (Davant 40. orr.)

(1b^m) *Sartzen zen harro harroa... ülünak atzamanik* (Quéheille 59. orr.)

(1b^m) *...mündü oroz abatzerik* (Davant 30. orr.)

¹ Xehetasun gehiago ukaiteko egitura pasibo eta antipasiboei buruz, ikus *Parcours de type passif et antipassif...* nire artikulua.

2. Pasiboa izan kopularekin :

Egilerik gabe :

- (2a) *eliürra zapatürik zegon* (Casenave 46. orr.)
- (2a') *Salaturik izan beniz...* (Davant 112. orr.)
- (2a'') *Barkoxeko herriari üztartürik da Etxahun* (Quéheille 3. orr.)
- (2a''') *...gure lana da hasia* (Davant 86. orr.)

Egilearekin :

- (2b) *Ihiztekako errabiak hartürik zen* (Casenave 59. orr.)
- (2b') *...amak... arrenkürak janik direla* (Casenave 60. orr.)
- (2b'') *...nola ohoratürik izan den Uthurburu Barkoxtarren ganik*
(Quéheille 95. orr.)
- (2b''') *Denen lan honari esker libratürik da Pettarra* (Davant 126. orr.)

3. Antipasiboa kopula gabe :

Jasalerik gabe:

- (3a) *...amiratürik... entzuten züan historio zonbait* (Casenave 46. orr.)

Jasalearekin:

- (3b) *Zer nahi sofritürik heltzen niz Xiberoala* (Quéheille 65. orr.)
- (3b') *Zer nahi ikusirik... ezkapi niz* (Quéheille 69. orr.)

4. Antipasiboa izan kopularekin :

Jasalerik gabe:

- (4) *Mezperan ontsa janik beit ginen...* (1. eleketan)

Jasalearekin: ez

Jasalearekilanko antipasiboaren adibiderik ez dut ediren. Hori ez da hain estonagarri. Antipasiboaren ekarpen semantikoa egilearen kalifikazioa dela azpimarratu nahi nuke. Egilearen kalifikazio hori aditz perfektuak adierazten duen jokabidearen bidez egiten da. Orduan, jasalearen aipatzea ez da beharrezkoa. Eta gainera egitura antipasiboak bakan dira gibelesko bi tauletan ikusten dugun bezala.

II. 4. Antipasiboak ez diren bi egitura

II.4.1. *Ari izan* egitura mota

Zati horren bururatzeko, bi egitura, nire ustez antipasiboak ez direnak, aurkeztu nahi nituzke. Lehena da *ari izan* forma konposatuarekilanko egitura. Hizkuntzalari batzuek antipasibotzat hartu dute, Jacques Bouille-k adibidez. Forma horiek «formes antipassives de l'inaccompli» deitzen ditu (1987, 109-110. orr.). So egin diezaiogun adibide honi:

(5a) *Gehienak ari ziren etxekoan lagüntzen* (bakarrizketa).

Egilea_{ABS}+Iragankorra_{GEN}.

Egia da antipasiboaren itxura duela. (5a) adibidean aditz iragankorra, hemen *lagüntü*, aditz iragangaitz bilakatzen da *izan* aditz laguntzailearekin (*ziren*). Egilea aipatzen duen izenak, hemen *gehien*, kasu absolutiboa (ABS Ø) badu, eta ez ergatiboa (ERG -*k*) ibilbide aktiboan bezala (5b)². Konpara:

(5b) *Gehienek etxekoak lagüntzen zütüen*.

Egilea_{ERG}+ Iragankorra_{ABS}.

Bainan (5a) adibidean lehen desberdintasuna antipasiboari konparatuz da iragankorra aipatzen duen izenak, hemen *etxeko*, kasu genitiboa (-*en*) baduela eta ez absolutiboa (Ø). Erran behar da bestalde zubererari *ari izan* egitura hori biziki erabilia dela, antipasiboa ez bezala, *ari izan* egituraren ekarpen nagusia aspektu ez - bururatu mugagabea delakotz. *Ari izan* egituraren bidez aspektu balio bat ematen da, hain xuxen burutugabe mugagabea. Aditzak aipatzen duen prozesua ez da errepikakorra. *Ari izan* formarekin prozesua kalifikatzen da, eta ez egilea edo jasalea ibilbide antipasibo edo pasiboan bezala.

Aspektua ez da bat ere antipasiboaren ekarpen nagusia. Gorago erran dugun bezala antipasiboaren ekarpen nagusia aditzak aipatzen duen jokabide baten bidez egilearen kalifikatzea da. Ez gaude aspektu alorrean.

II.4.2. Beste antipasibo egitura mota bat?

Lafitteren sortzearen mendemugaren karia honetan *Antipasiboak euskaran* delako bere txostenean, Rudolf P. G. de Rijk-ek beste egitura antipasibo

² Euskaltzaindiaren *Euskal gramatika Lehen urratsak-II* liburuan Iparraldeko egitura erabili hori ez da aipatua (437-440. orr.)

bat aztertu du. Aurkeztuko dut laburzki zertako aipatzen duen egitura nire ustez ez den antipasibo egitura bat, eta zertako antipasibo ibilbiderik ez den, ematen dituen adibideetan. Oraiko zubereran ematen dituen adibide zenbait edireiten ditugu, eta egitura horietan sartzan diren holako aditzak *verbes à marquage casuel variable* deitzen ditut. Har dezagun beraz zubererazko adibide bat *orit* aditzarekin (ikus Coyos, 1999, 347-350 orr.):

(6a) *Aitak orit dü historia*. Egilea_{ERG}+Iragankorra_{ABS}.

(6b) *Aita orit da historiaz*. Egilea_{ABS}+Iragankorra_{INST}.

Bi adibideak konparatuz ohartzen gara aditz laguntzailea kanbiatua dela. Bigarrenean (6b) *izan* laguntzailea da eta egilea aipatzen duen izenak, hemen *aita*, kasu absolutiboa (Ø) badu, pasibo edo antipasibo egituretan bezala, eta ez ergatiboa (-*k*). Baina aspektu marka ez da bat ere kanbiatua, bi aspektu atzizki ez ditugu, eta bereziki *-ik* atzizkia ez da agertzen (ikus II.1) egitura antipasiboan bezala.

Horrek erran nahi du bi adibideetan ibilbide diatetiko bera dela. (6a) eta (6b) adibideetan ibilbide diatetikoa aktiboa da, eta bigarrenean egitura antipasiborik ez da, de Rijk-ek kontrakoa baieztatzen badu ere. (6b) adibidean ere bai ibilbidea aktiboa da. Haatik, horrek ez du erran nahi bi adibideen ekarpen semantikoa bera dela; bigarrenean egilea, *aita*, lehenean baino jasaleago da, haren oroitzea ez da hain nahizkoa.

III. EGITURA PASIBOAK ETA ANTIPASIBOAK AHOZKO TESTU BATZUETAN

Egitura bakoitzaren maiztasuna neurtu nahi nuen. Hortakoz adizki jokatuak eta adizki ez jokatuak zenbatu behar nituen testu desberdinetan. Grabatu nituen ahozko testuetan lan aspergarri hori 11 minutuko bakarriketa batean eta bi 30 minutuko eleketatan bururatu dut. Sarreran erran dudana bezala emaitzak erakuspenak dira eta hori gogoan begiratu behar dugu. Bakarriketan mintzalaria Mendi herriko 75 urteko emazte bat da. Bi eleketetan, ber emaztea eta haren 77 urteko anaia ditugu.

Lehen taula har dezagun. Bi kondu mota desberdin egin ditut :

- Lehenik **adizki jokatuak** (*izan* kopula barne eta bai eta *ari izan* egitura ere) eta horien artean 2 izen edo 2 izenorde edo izen bat eta izenorde bat dituzten aditz iragankorrak zenbatu ditut. Ehunekoek erakusten dute nola adizki jokatu horiek bakan diren. Orotara, 850 aditzetatik 47 aditz iragankor (bi izen edo izenorderekin) ediren ditut, % 5,5.

- Bigarrenik **ibilbide pasibo eta antipasiboak** zenbatu ditut, ondotik bigarren taulan ikusiko dugun bezala. Ohartzen dugu, halaber, bakan direla, eta ibilbide antipasiboa ibilbide pasiboa baino eskasago dela. Lehen ibilbide hori behin baizik ez dut ediren, (4) adibidean: *Mezperan ontsa janik beit ginen ...* 31 pasiboetarik 11k adizki jokatua dute (*izan* kopula), eta denak egilerik gabe dira. Hainbestekoa ez balinbada ere, pasiboaren maiztasuna ohargarria da.
- Hots, ibilbide antipasiboa kasik falta da. 850 aditzetatik bat baizik ez da, eta *izan* kopula gabe ibilbide antipasiborik ez da batere agertzen; hori oren bat eta 11 minutuko solasaldi batean.

Beraz ibilbide pasibo eta antipasibo diatetikoan leku ttipia azpimarratu behar dugu, euskalki honetan bederen, hemengo emaitzak orotarazten balinbaditugu. Txosten honen ondoko zatian ikusiko dugu zuberotar idazkietan emaitzak guti gora behera berak direla. Ibilbide diatetiko horien maiztasuna apala da.

Zuberoko hiztunentzat ibilbide horiek karioegi ote dira ibilbide aktiboaren eretzean? Aditz jokatuaren aspektu sistemaren erabilera egile eta jasalearen hierarkiaren azpimarratzea baino garrantzitsuago ote da? Oroitarazten dut ibilbide pasibo eta antipasiboen lehen balioa egilearen ala jasalearen nolakotasunaren zehaztatzea dela jokabide baten bidez. Gertakizunaren iraupena, burutzea, errepikapena, hots aspektua, ibilbide aktiboaren bidez ematen ahal da. Ez da hori ibilbide pasibo eta antipasiboen berezitasuna. Ikusi dugu nola ibilbide horien egituraren gutitan agertzen diren bi izen edo izen eta izenorde sintagmak. Ibilbide pasibo eta antipasibo diatetikoaren berezitasuna dela erran daiteke.

1. TAULA

<i>Perpauk motak</i>		Bakarrizketan	1. eleketan	2. eleketan	Kopurua	%
Adizki jokatuak (izan kopula barne)		119	373	358	850	100
Aditz iragankorrak	2 izen izen + izenorde 2 izenorde	4 3 0	10 18 2	6 3 1	20 24 3	2,35 2,82 0,35
Pasiboak kopula gabe	Egilerik gabe Egilearekin	0 2	2 2	10 3	12 8	
Pasiboak izan kopularekin	Egilerik gabe Egilearekin	0 0	0 0	11 0	11 0	1,29 0
<i>Pasiboak orotara</i>					31	
Antipasiboak kopula gabe	Jasalerik gabe Jasankorarekin	0 0	0 0	0 0	0 0	
Antipasiboak izan kopularekin	Jasalerik gabe Jasankorarekin	0 0	1 0	0 0	1 0	0,11 0
<i>Antipasiboak orotara</i>		0	1	0	1	
<i>Pasiboak eta antipasiboak izan kopularekin</i>		0	1	11	12	1,41

Taulatik ateratzen ez den azken ohar bat azpimarratu nahi nuke, biziki garrantzitsua dena nire ustez. Galde egin diedan xiberotar hiztunen ustez, (hiztuna laborari ala ikastolako zuzendari izan daitezen) **erranaldi antipasiboak gisakoak dira eta pasiboak batere ez egokiak**, bereziki egilearen eta jasalearen izenekin diren perpauk pasiboak. Haatik, ikusten dugu pasiboa antipasiboa baino maizago erabiltzen dutela.

IV. EGITURA PASIBO ETA ANTIPASIBOAK IDAZKI BATZUETAN

Lehenik erran behar dugu zubererazko idazlanak bakan direla : kantu hanitx, pastoral bat edo biga urte oroz, idazle batzuen idazkiak, horien artean Junes Casenave-Harigilenak, eta bi kronika aldizkarietan, Jean-Louis Davant-ena *Herria* astekarian eta Ximun Peyran-en eledersaila *Miroir de la Soule* delakoan. Bi pastoral, Patrick Quéheille-ren *Herriko semeak pastorala* eta Jean-Louis Davant-en *Xiberoko makia trajeria* hautatu ditut, eta bai eta Junes Casenave-Harigile-ren *Basabürüko ipuinak* liburua ere. Ahozko testuekin

egin dudan bezala, ibilbide pasiboak eta antipasiboak aztertu ditut. Eta gero egitura pasibo eta antipasiboak, kopula gabekoak eta *izan* kopula zutenak, zenbatu ditut testu horietan.

So egin diezaiogun beraz bigarren taulari. *Markatuak* hitzak erran nahi du perpaus haietan izen bat edo izenorde bat badela; *koreferentziaz* hitzak seinalatzen du perpaus horietan ez dela izenik edo izenorderik.

Pastoraletan errimaren eta neurtitzen luzetasunaren hersturarengatik adizki jokatu guti dira aditz laguntzailea edo kopula dutenak.

Quéheillek ibilbide pasibo eta antipasiboak Da. ...-k baino gehiago erabiltzen ditu. Ahozko testuetan ikusi dugun bezala, ibilbide pasiboaren artean egile markaturik ez duena da egitura usuena. Ohartzen dugu hemen ere ibilbide antipasiboaren ibilbide pasiboaren baino eskasago dela. Orotara hiru adibide (3a, 3b, 3b').

V. ONDORIOA : SINKRONIA DINAMIKOA ETA DIAKRONIA

Bere *Grammaire basque* delakoan Pierre Lafittek erraten zuen manamendu bat bezala: «On ne se sert pas beaucoup du passif en basque. Il vaut mieux tourner par la conjugaison active», (344. orr.). Gure ikerketak erakusten du sinkronian egitura pasiboak erabiliak direla. Haatik, frantses erranaldi baten itzulpena galdatzen badiet nire usaiako zuberotar hiztunei, maiz baina ez beti, erranaldi aktibo bat ematen didate euskaraz, beste zenbaitek pasiboaren aktiboaren, eta besteek pasiboaren bakarrik.

Molde batez Lafittek arrazoi zuen mintzo zelarik pasiboaren eta antipasiboaren erabilpenaz eta maiztasunaz (ikus I. Sarrera). Bainan erran behar dut egitura antipasiboaren hatzak baino gehiago baditugula zubereraren eta hiztunen **hizkuntz kontzientzian** antipasiboaren ez dela batere galdua. Eta hori ez da frantsesaren eraginari lotua. Alderantziz, pasiboaren leku handiagoa hiztunen elebitasunari lotua da. Dударик ez da. Hizkuntza kanbiatzen ari da. Ohar horiek hizkuntzalaritzaren alor berezi batean sartzen dira, **sinkronia dinamikoan**¹. Konturatu behar da sinkronia mugiezina ez dela.

¹ Nozio hori André Martinet-ek bere biziaren azken aroan bultzatu zuen. Sarrera gisa ikus Houdebine (1985) eta Martinet (1990).

<i>Pasibo eta antipasibo ibilbideak</i>	<i>Egilea eta Jasalea</i>	<i>Marka</i>	<i>Quéheille</i>	<i>Davant</i>	<i>Casenave -Harigile</i>	<i>Kopurua</i>
1 Pasiboak kopula gabe	a) Jasalea (egilerik gabe)	Koreferentziaz Markatua	10 20	3 9	15 28	28 57
	b) Jasalea (egilearekin)	Koreferentziaz Markatua	4 1	3 3	14 2	21 6
2 Pasiboak <i>izan</i> (edo <i>egon</i>) kopularekin	a) Jasalea (egilerik gabe)	Koreferentziaz Markatua	3 2	0 0	11 10	14 12
	b) Jasalea (egilearekin)	Koreferentziaz Markatua	1 0	0 1	6 2	6 3
<i>Pasiboak orotara</i>			41	19	88	148
3 Antipasiboak kopula gabe	a) Egilea (jasalerik gabe)	Koreferentziaz Markatua	0 0	0 0	1 0	1 0
	b) Egilea (jasanlearekin)	Koreferentziaz Markatua	2 0	0 0	0 0	2 0
4 Antipasiboak <i>izan</i> kopularekin	a) Egilea (jasalerik gabe)	Koreferentziaz Markatua	0 0	0 0	0 0	0 0
	b) Egilea (jasalearekin)	Koreferentziaz Markatua	0 0	0 0	0 0	0 0
<i>Antipasiboak orotara</i>			2	0	1	3
<i>Orotara</i>			43	19	89	151

Laburbilduz, euskalari gehienek ez dute uste diatesia badela euskaran, ikus adibidez hastapenean aipatu dugun Euskaltzaindiaren ikusmoldea (ikus halaber Coyos 2002). Halere, zubererazko egitura pasibo eta antipasiboen adibide batzuk ediren ditugu ahozko eta idatzizko testuetan. Adibide antipasiboak bakan dira bainan egokiak hiztunen ustez. Alderantziz, pasiboak ohikoak dira bainan ez egokiak haien arabera. Sinkronian pasiboa eta antipasiboa elkarren ondoan izateak erranarazten du **pasiboaren lekua zabaltzen ari dela**, aldiz **antipasiboarena apaltzen**. Hori ez da agertzen hiztunen hizkuntza kontzientzian, baina bai haien hizkuntzaren praktikan. Behaketa horren ondorioa da egitura antipasiboa euskararen egitura zahar bat litzatekeela eta pasibokoa alderantziz egitura berri bat. Azken ohar hori diakroniaren alorrean kokatzen da.

Ikerketa horri esker erakutsi nahi nuen ere zenbat oraiko testuen miaketa garrantzitsua den euskara hobeki ikertzeko. Espero dut kausitu dudala. Beharrezkoa da teoriaren bidez, eta teoria batzuen arabera, hizkuntzen aztertzea. Bainan ikerbide hori ez da nahikoa egitura horien pisua neurtua ez balinbada hizkuntzaren erabileran. Hortakotz ahozko testu eta idazki desberdinen aztertzea baitezpadakoa da orokor eta argigarri izan nahi den hizkuntzalaritza batean.

AIPAMENAK

BOULLE, Jacques. 1987. "Aspect et diathèse en basque", *Actances*, 3, Paris, C.N.R.S., R.I.V.A.L.C., 86-121.

CASENAVE-HARIGILE, Junes. 1997. *Basabürüko ipuinak*, Baigorri, Izpegi, 94 orr.

COYOS, Jean-Baptiste. 1999. *Le parler basque souletin des Arbailles – Une approche de l'ergativité*, Paris, L'Harmattan, 432 orr.

—2002. "Parcours de type passif et antipassif en basque souletin parlé actuel", *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, XCVII, 1, Paris – Louvain, Peeters, 283-313.

DAVANT, Jean-Louis. 2001. *Xiberoko makia trajeria*, Sohüta, 206 orr.

EUSKALTZAINDIA. 1987. *Euskal gramatika Lehen urratsak-II*, Gramatika batzordea, Bilbo, Euskaltzaindia / R.A.L.V., 522 orr.

—1991. *Euskal gramatika Lehen urratsak-I*, Gramatika batzordea, Bilbo, Euskaltzaindia / R.A.L.V., XXX + 569 orr.

HOUDEBINE, Anne-Marie. 1985. "Pour une linguistique synchronique dynamique", *La Linguistique*, 21, Paris, Presses Universitaires de France, 7-36.

LAFITTE, Pierre. 1944 (1962). *Grammaire basque* (Navarro-labourdin littéraire), Édition revue et corrigée, Bayonne, Elkar-Ikas, 490 orr.

MARTINET, André. 1990. "La synchronie dynamique", *La Linguistique*, 26, 2, Paris, Presses Universitaires de France, 13-23.

POTTIER, Bernard. 1992. *Sémantique générale*, Paris, P.U.F., 237 orr.

QUÉHEILLE, Patrick. 1998. *Herriko semeak pastoralala*, Barkoxe, 135 orr.

REBUSCHI, Georges. 1979. "Autour du passif et de l'antipassif en basque biscayen (sous-dialecte d'Oñate)", *Relations prédicat-actants dans les langues de types divers II*, Paris, Sela, 149-170.

RIJK, Rudolf P. G. de. 2001. "Antipasiboak euskaran", *Lafitteren sortzearen mendemuga*, Euskaltzaindiaren nazioarteko XV. Biltzarra, Baiona, 2001 / 9 / 20. Liburu honetan argitaratua.